

Igen hasznosak és érdekesek a könyv azon részei, amelyek röviden felvázolják a tőkepiaci befektetések elméleti alapjaira vonatkozó kutatásokat. Itt a pénzügytan olyan nagynevű szakembereivel találkozhatunk, mint a már említett Harry Markowitz, Bill Sharpe, Eugene Fama⁵.

Hagstrom kemény követelményeket állít: „Ahhoz, hogy bárki sikeresen használja a Buffett által tanított fókuszált portfólió stratégiáját, el kell felejtenie a modern portfólió elméletet.” Állítsuk ezzel szembe egy világhírű közgazdász örökérvényű tételét: „A lehetőségekről jól végiggondolt gazdasági megfontolások alapján mondjunk le, ne pedig azért, mert nem ismerjük őket.”⁶ És figyelmeztetésül még egy idézet a könyvből: „Egy vállalat belső értékének meghatározása – az első és legfontosabb lépés Buffett döntésmechanizmusában – egyszerre tudomány és művészet.”

A könyvet magyarul a PANEM Kiadó adta közre.

Osmann Péter

Zsolnai László

A DÖNTÉSHOZATAL ETIKÁJA

Kossuth Kiadó,
BKE Vezetőképző Intézet,
2000. 140 p.

A könyv a jövőre irányuló döntéshozói felelősségről szól. A szerző nemzetközileg elismert közgazdász, a döntések következményeire irányuló vizsgálódásainak kiindulópontja a következő: „A legfontosabb gazdasági, politikai és tár-

sadalmi döntések komplex döntési helyzetekben születnek meg. Az ilyen döntéseket elsősorban az jellemzi, hogy hosszú távú következményeik vannak, és a döntés kimenetelében nemcsak a döntéshozók, hanem mások is érintettek. A felelősség azért elkerülhetetlenül jelen van minden komplex döntési helyzetben... A könyvnek a felelős döntéshozatalról szóló angolnyelvű változata 1997-ben jelent meg, a magyar kiadást a Magyar Tudományos Akadémia Bolyai János kutatási ösztöndíjának támogatása tette lehetővé. A szerző hét rövid fejezetben foglalkozik benne a felelős döntéshozatal modelljével, a felelősség fajtáival, a döntések sokféleségével, a döntéshozatal pszichológiájával és modelljével, az etikai döntési helyzetek elemzésével. Az utolsó fejezetben pedig részletesen megvizsgálja a magyar gazdaság etikai állapotát.

Az etikai normák kijelölik a döntési alternatívák körét, és jelentkeznek a döntéshozón kívüli szereplők, akikre hatással lehet a döntés kimenetele. Az etikai normák – a társadalmi normák egy sajátos csoportját alkotva – a döntéshozó felelősségét fogalmazzák meg. Tekintettel kell lenni mások szükségleteire és érdekeire; a szerző ismerteti a felelős döntéshozatal eljárási modelljét (az etikai normák azonosítása, az alternatívák kiértékelése és kiválasztása). Hans Jones német-amerikai fiziológus a jövőre irányuló etikai felelősséget hangsúlyozza úgy, hogy a felelősség törődést jelent az emberek, a természeti lények és a jövő generációk sorsával. Szerinte az emberi cselekvés természete korunkban olyan mértékben megváltozott, hogy az már az emberiség jövőjét fenyegeti, s ezért radikális változásokra van szükség az etikában. Carol Gilligan a Harvard Egyetemen folytatott vizsgálatai során megállapította, hogy a nők moralitása a gondoskodásra, a férfiaké a jogokra épül. A szerző a felelős döntéshozót olyan személyként jellemzi, akinek megvan az a képessége, hogy a cselekvési lehetőségeket többféle szempontból értékelje, és

a legkevésbé rossz alternatívákat válassza ki. A felelős döntéshozatal összetevői: az etikai normák betartása, az ésszerű cél és az érintettek érdekeinek figyelembevétele. Az etikai döntési helyzetek elemzése során két híres gazdaságetikai esettel szemlélteti a felelőség hiányát és az elfogadhatatlan politikát (a Ford Pinto autó-biztonsági problémái és a Világbank környezetpolitikája).

A döntések különböző körülmények közt jönnek létre, változatosságuk azonban nem korlátlan. Megismerjük Kenneth E. Goodpaster felelősségmodelljét és annak továbbfejlesztését; ez a modell a racionalitást és a respektust a felelős döntéshozatal két lényeges összetevőjeként határozza meg. A döntéshozatal pszichológiája keretében olvashatunk annak olyan fontosabb eredményeiről, amelyek nélkülözhetetlenek a felelős döntéshozatal realiztikus modelljének a megalkotásához (Daniel Kahneman és Amos Tversky elmélete).

Az 1997–1998-ban Chikán Attila vezetésével a magyar gazdaság versenyképességét meghatározó tényezőkre irányuló kutatások azt keresték, hogy a magyar gazdaság etikai szintjét milyen intézményi sajátosságok, érték- és magatartásbeli jellegzetességek határozzák meg. A szerző beszámol a rendszerváltást követő gazdasági átmenettel kapcsolatos társadalmi magatartásokat és a vállalatok etikai irányait vizsgáló kutatásokról, valamint arról, hogy mi biztosítja nálunk az etikai problémák hatékony és korrekt kezelését. Bemutatja több magyarországi nagyvállalat (GE-Hungary-Tungstam, Levi Strauss & Co, Cerbona Rt., Architekton Rt.) etikai kódexét, etikai intézményrendszerét, etikai alapelveit és programjait. A továbbiakban az etikai intézmények fogadtatásáról, a gazdasági kamarák hozzáállásáról, a Menedzserek Országos Szövetsége, a Magyar Menedzsment Intézet és a Hungarian Business Leaders Forum etikai tevékenységéről, a korrupcióval szemben és a környezetvédelem kiterjesztéséért folytatott küzdelméről, a

⁵ A témáról nagyon jó áttekintést ad Nicholas Dunbar: A talált pénz c. műve (PANEM-Wiley, 2000). Szintúgy ajánlható Peter L. Bernstein kiváló műve a valószínűségszámítás létrejöttéről és fejlődéséről: Szembeszállni az istennel (PANEM-Wiley, 1998) Ismertetéseik: www.ceo.hu

⁶ J. A. Schumpeter: A gazdasági fejlődés elmélete.

gazdasági életben történt jelentősebb változásokról olvashatunk.

Végül a Környezettudatos Vállalatirányítási Egyesület (KÖVET) alapelveit, megállapításait, céljait, valamint a Budapesti Klub etikai vonatkozású projektjeit és a jövőben elvégzendő feladatokat ismerjük meg a könyvben. A szerző kifejti, hogy gazdaságunk etikai intézményrendszere teljes kiépítésre szorul.

Tanulmányozni kell a fejlett piacgazdaságok „etikai infrastruktúráját”, meg kell honosítani az intézmények színvonalasabb és hatékonyabb működtetését. „Egy civilizált gazdaság-etikai kontextus kialakítása Magyarországon jórészt azon múlik, hogy a különböző stakeholder-mozgalmak (fogyasztóvédő, környezetvédő, feminista stb. szervezetek) milyen erőt tudnak kifejteni.”

Az etikai értelemben jövőre irányuló felelősséget sokoldalúan bemutató könyvben a nemzetközi versenyképességet is befolyásoló etikai normák kifejítése és követése azért fogadható el, mert azokat sok mértékadó vállalat gyakorlati tapasztalatai és a szerteágazó kutatók eredményei támasztják alá.

Rubóczky István